©cc-by-nc-sa 2004-2024 Н.П.Лихушина
http://galenel.info/sanskrit/05-bhagavad-gita/14-gunas-unit.pdf

Бхагавад-Гита

Глава 14

भगवद्गीता। चतुर्दशोऽध्यायः

गुणत्रयविभागयोगः

vibhāga *m* - деление, разделение, отличие;

परं भूयः प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमम्।

यज्ज्ञात्वा मुनयः सर्वे परां सिद्धिमितो गताः ॥ १ ॥

itas *adv.* - здесь, тут, сюда; сейчас, отныне, впредь; потому, поэтому;

इदं ज्ञानमुपाश्रित्य मम साधर्म्यमागताः।

सर्गे ऽपि नोपजायन्ते प्रलये न व्यथन्ति च ॥ २ ॥

upā√śri (upa-ā√śri) I U. - прислоняться, покоиться, отдаваться, посвящать себя ч.-л.;
sādharmya *n* - однородность, обладание одинаковыми признаками (+*Gen.*);
sarga *m* - движение, сущность; творение, создание; глава, раздел.;
pralaya *m* – исчезновение, смерть;
√vyath I Ā. - волноваться, трепетать, страшиться, быть удрученным, покидать;

मम योनिर्महद् ब्रह्म तस्मिन्गर्भं दधाम्यहम्।

संभवः सर्वभूतानां ततो भवति भारत ॥ ३ ॥

saṃbhava *m* – происхождение, причина, основание;

सर्वयोनिषु कौन्तेय मूर्तयः संभवन्ति याः।

तासां ब्रह्म महद्योनिरहं बीजप्रदः पिता ॥ ४ ॥

mūrti *f* - изображение; тело, вид;
bīja *n* - семя, зерно;

सत्त्वं रजस्तम इति गुणाः प्रकृतिसम्भवाः।

निबध्नन्ति महाबाहो देहे देहिनमव्ययम्॥ ५ ॥

sattva *n* – существование, суть, доброта, религиозная чистота, сознание;
rajas *n* - страсть, эмоция, мрак, туман, пыль;
tamas *n* - тьма, мрак;
prakṛti *f* – природа;
ni√bandh IX P.– связывать, сковывать, обусловливать;
bāhu *m* – рука;
deha *m, n* – тело;
dehin, dehabhṛt *m*– человек, живое существо, воплощенный, имеющ. тело;
avyayam *adv.* – постоянно, вечно;

तत्र सत्त्वं निर्मलत्वात् प्रकाशकमनामयम्।

सुखसंगेन बध्नाति ज्ञानसंगेन चानघ ॥ ६ ॥

nirmalatva *n* – чистота;
prakāśaka – светлый;
anāmaya – здоровый, не пагубный;
saṃga *m* – связь с ч.-л., общение;

anagha – безвинный, безупречный;

रजो रागात्मकं विद्धि तृष्णासंगसमुद्भवम् ।

तन्निबध्नाति कौन्तेय कर्मसंगेन देहिनम् ॥ ७ ॥

rāga *m* – страсть, склонность к ч.-л.;
ātmaka – имеющий природу, принадлежащий, состоящий;
tṛṣṇā *f* – жажда, алчность, желание;
samudbhava *m* происхождение; – происходящий из;
mohana – вводящий в заблуждение, обманывающий, ослепляющий;

तमस्त्वज्ञानजं विद्धि मोहनं सर्वदेहिनाम् ।

प्रमादालस्यनिद्राभिस्तन्निबध्नाति भारत ॥ ८ ॥

pramāda *m* – безумие, опьянение;
ālasya *n* – лень, вялость;
nidrā *f* – сон, сонливость;

सत्त्वं सुखे सञ्जयति रजः कर्मणि भारत ।

ज्ञानमावृत्य तु तमः प्रमादे सञ्जयत्युत ॥ ९ ॥

√sañj I P. – прилипать, приставать, быть привязанным; *caus.* привязывать;
ā√var V P.– скрывать, окутывать;
uta *частица* – также, и (ity-uta –вот так);

रजस्तमश्चाभिभूय सत्त्वं भवति भारत ।

रजः सत्त्वं तमश्चैव तमः सत्त्वं रजस्तथा ॥ १० ॥

abhi√bhū I P. – преодолевать, превосходить;

सर्वद्वारेषु देहेऽस्मिन् प्रकाश उपजायते ।

ज्ञानं यदा तदा विद्याद् विवृद्धं सत्त्वमित्युत ॥ ११ ॥

prakāśa - светлый; *m* свет,
vivardh I Ā. – вырастать, крепнуть;

लोभः प्रवृत्तिरारम्भः कर्मणामशमः स्पृहा ।

रजस्येतानि जायन्ते विवृद्धे भारतर्षभ ॥ १२ ॥

pravṛtti *f* – деятельность, развитие;
ārambha *m* – начало, схватывание;
aśama *m* - беспокойство;
spṛhā *f* – желание, вожделение, рвение;

अप्रकाशो ऽप्रवृत्तिश्च प्रमादो मोह एव च ।

तमस्येतानि जायन्ते विवृद्धे कुरुनन्दन ॥ १३ ॥

nandana *m* – сын, отпрыск, потомок;

यदा सत्त्वे प्रवृद्धे तु प्रलयं याति देहभृत् ।

तदोत्तमविदां लोकानमलान् प्रतिपद्यते ॥ १४ ॥

pra√vardh I Ā. – вырастать, развиваться;
uttamavid (uttama-vid) *m* – величайший мудрец;
prati√pad IV Ā. – достигать, получать, узнавать, понимать;

रजसि प्रलयं गत्वा कर्मसंगिषु जायते ।

तथा प्रलीनस्तमसि मूढयोनिषु जायते ॥ १५ ॥

saṃgin – привязанный к ч.-л., преданный ч.-л.;
pralīna (p.p. *om* pra√lī) – умерший;
yoni *m* – лоно, чрево, происхождение род, (-*yoni* происходящий из);

कर्मणः सुकृतस्याहुः सात्त्विकं निर्मलं फलं ।

रजसस्तु फलं दुःखमज्ञानं तमसः फलम् ॥ १६ ॥

sāttvika – относящийся к sattva;

सत्त्वात्सञ्जायते ज्ञानं रजसो लोभ एव च ।

प्रमादमोहौ तमसो भवतो ऽज्ञानमेव च ॥ १७ ॥

moha *m* – обман, заблуждение;

ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्त्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसाः ।

जघन्यगुणवृत्तिस्था अधो गच्छन्ति तामसाः ॥ १८ ॥

ūrdhvam *adv.*– вверх;
rājasa – относящийся к гуне rajas;
jaghanya – низкий, последний;
vṛttistha (vṛtti-stha) – имеющий склонность (от vṛtti *f* – характер, поведение, склонность);
adhas *adv.* – вниз, внизу;
tāmasa – темный, относящийся к гуне tamas.

नान्यं गुणेभ्यः कर्तारं यदा द्रष्टानुपश्यति ।

गुणेभ्यश्च परं वेत्ति मद्भावं सो ऽभिगच्छति ॥ १९ ॥

गुणानेतानतीत्य त्रीन् देही देहसमुद्भवान् ।

जन्ममृत्युजरादुःखैर्विमुक्तो ऽमृतमश्नुते ॥ २० ॥

atī (ati√i) II P. - проходить, преодолевать;

अर्जुन उवाच

कैर्लिङ्गैस्त्रीन्गुणानेतानतीतो भवति प्रभो ।

किमाचारः कथं चैतांस्त्रीन्गुणानतिवर्तते ॥ २१ ॥

liṅga *n* - отметка, знак отличия, символ; фаллос;
ācāra *n* - поведение, образ жизни, правило; хорошее поведение, благочестие,
ati√vart I Ā. - проходить, протекать (*о времени*); преодолевать; отвращать, устранять;

श्रीभगवानुवाच

प्रकाशं च प्रवृत्तिं च मोहमेव च पाण्डव ।

न द्वेष्टि संप्रवृत्तानि न निवृत्तानि काङ्क्षति ॥ २२ ।

saṃ-pra√vart (sam-pra√vart) I Ā.- выходить; возникать, начинать;
ni√vart I Ā. - возвращаться, идти обратно, уходить, переставать;

उदासीनवदासीनो गुणैर्यो न विचाल्यते ।

गुणा वर्तन्त इत्येव यो ऽवतिष्ठति नेङ्गते ॥ २३ ॥

udāsīnavat - непричастный, безразличный, равнодушный, стоящий в стороне;
ava√sthā I U. - оставаться, находиться, быть;
√iṅg I U. - идти, двигаться;

समदुःखसुखः स्वस्थः समलोष्टाश्मकाञ्चनः ।

तुल्यप्रियाप्रियो धीरस्तुल्यनिन्दात्मसंस्तुतिः ॥ २४ ॥

loṣṭa *m, n* - глыба, ком (земли);
nindā *f* - хула, порицание, брань, оскорбление;
saṃstuti *f* - восхваление, слава;

मानापमानयोस्तुल्यस्तुल्यो मित्रारिपक्षयोः ।

सर्वारम्भपरित्यागी गुणातीतः स उच्यते ॥ २५ ॥

māna *m* - честь, уважение; самомнение;
apamāna *m, n* - неуважение, унижение, оскорбление;

मां च यो ऽव्यभिचारेण भक्तियोगेन सेवते ।

स गुणान्समतीत्यैतान्ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥ २६ ॥

avyabhicāra - верный, постоянный; *m* верность;
bhūya - *n* бытие, становление;

ब्रह्मणो हि प्रतिष्ठाहममृतस्याव्ययस्य च ।

शाश्वतस्य च धर्मस्य सुखस्यैकान्तिकस्य च ॥ २७ ॥

pratiṣṭhā *f* - основа, основание; пристанище, поддержка;
śāśvant - постоянный, непрерывный, вечный;
ekāntika – исключительный.